

Alan Hovhaness'in Op.56a Solo Viyola İçin Chahagir Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme *

An Analysis of Alan Hovhaness's Op.56a Composition for Solo Viola Chahagir

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Ermeni asıllı ABD'li besteci Alan Hovhaness'in solo viyola için yazdığı "Op.56a chahagir" adlı yapıtını yorumlamak isteyenlere faydalı bilgiler ve öneriler sunabilecek bir kaynak oluşturmaktır. Çalışmada Giriş Bölümünü takip eden İnceleme Bölümü; Alan Hovhaness'in yaşamı ve müzikal stili ile Solo viyola için chahagir Op.56a olmak üzere iki ana başlıktan oluşturulmuştur. İnceleme Bölümünde; Bestecinin yaşamı, eserleri ve müzikal stiline genel bir bakışın yansira "chahagir" adlı eseriyle ilgili genel bir form analizi ile teknik ve müzikal inceleme ve değerlendirmeler yapılmıştır. Eseri çalışmak isteyen öğrencilere ve yorumculara yönelik fikir ve öneriler sunulmuştur. Yazım sürecinde yabancı dilde pek çok çalışmadan yararlanılarak geniş bir tarama yapılmış ve çevrimiçi kaynaklardan elde edilen bilgilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alan Hovhaness, Chahagir, Teknik ve Müzikal Analiz

ABSTRACT

The aim of this study is to create a resource that provides useful information and recommendations for those wishing to interpret "chahagir," Op. 56a, a work for solo viola composed by the Armenian-American composer Alan Hovhaness. Following the Introduction Section, the Analysis Section of the study is divided into two main parts: Alan Hovhaness's life and musical style, and "chahagir," Op. 56a for solo viola. The Analysis Section provides a general overview of the composer's life, works, and musical style, as well as a formal analysis of the piece "chahagir," including technical and musical examination and evaluations. It provides insights and recommendations for students and performers who wish to study the work. The writing process involved extensive research using numerous foreign-language sources and information obtained from online resources.

Keywords: Alan Hovhaness, Chahagir, Technical and Musical Analysis

GİRİŞ

Alan Hovhaness (gerçek adı Alan Çakmakçıyan) 20'nci Yüzyıl müziğinin görece az bilinen Ermeni kökenli ABD'li bir bestecisidir. Küçük yaşlardan itibaren müzikler besteleyen Hovhaness'in kayıtlı olarak toplamda 434 adet eseri bulunmaktadır. Babası Adana'daki doğmuş ve bir dönem yaşamış olan Haroutioun Chakmakjian (Harutyun Çakmakçıyan)'dır. Genetik kökeni dolayısıyla ve yaşamının bir döneminde kilisede çalışmış olduğundan hem Ortadoğu hem de Ermeni çalgı ve müziklerine ilgi duymuştur. Müzikologlar, Hovhaness'in müziğini birçok besteleme dönemine ayırmaktadır. Bunlar arasında dikkat çeken 1943-1951 yılları arasında süren ve " Ermeni Dönemi " olarak adlandırılan ikinci dönemidir (Kastelle, 2015). Bu dönemin bir ürünü olan solo viyola için yazmış olduğu "chahagir Op.56a" bir Ermeni halk şarkısına dayanmaktadır. Solo viyolanın koyu ve zengin tonu ile hüzünlü ve törensel bir karakterdedir. Konser programlarında sıklıkla yer verilmesine rağmen, Söz konusu eser üzerinde pek fazla akademik çalışma yapılmamıştır.

İNCELEME

Alan Hovhaness'in Yaşamı ve Müzikal Stili

Ermeni kökenli ABD'li bir besteci olan Alan Hovhaness, 8 Mart 1911'de ABD'nin Massachusetts Eyaleti'nin Somerville şehrinde dünyaya gelmiştir. Bestecinin doğum adı Alan Vaness Chakmakjian (Çakmakçıyan) olarak kaydedilmiştir. Babası Haroutioun Hovanes Chakmakjian, Adana'da doğmuş ve daha sonra ABD'ye göç ederek Tufts College'de kimya profesörü olarak çalışmıştır. Annesi Madeleine Scott ise İskoç kökenli bir Amerikalıdır. Besteci henüz beş yaşındayken ailesi Somerville, Massachusetts'ten Arlington, Massachusetts'e taşınmıştır (Martin, 2008).

Annesi Madeleine Scott, bestecinin doğumundan kısa bir süre sonra vefat etmiştir. Besteci, 1930 yılında babasının babası Haroutioun Hovanes Chakmakjian'ın anısına "Hovanes" soyadını kullanmaya başlamıştır. Daha sonra,

Elif Kantarcı Güdücü ¹

How to Cite This Article
Güdücü, E. K. (2025). "Alan Hovhaness'in Op.56a Solo Viyola İçin Chahagir Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:11, Issue:1; pp:122-131. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14742058>

Arrival: 27 November 2024
Published: 30 January 2025

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Dr. Öğr. Üyesi., İstanbul Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü, İstanbul, Türkiye. ORCID: 0000-0002-9137-7158

yaklaşık olarak 1944 yılında soyadını "Hovhaness" olarak değiştirmiştir. Bu değişikliği yapmasının nedenini, "Chakmakjian" soyadının zor telaffuz edilmesi olduğunu ifade etmiştir (Lynn, 1984).

Ancak Hovhaness'in kızı Jean Nandi, "Unconventional Wisdom" adlı kitabında bu konuya ilişkin olarak aşağıdaki ifadeleri yazmıştır; "Ben doğduğum zaman babamın adı 'Hovaness' şeklindeydi ve ilk hecede vurgulu olarak telaffuz edilirdi. Orijinal adı 'Chakmakjian' idi, ancak 1930'larda Ermeni bağlantısını kesmek isteyerek adını orta isminin Amerikanlaştırılmış bir versiyonuyla değiştirdi. Daha sonra Ermeni kökenlerine bağlanmaya karar verdiğinde adın yazılışını 'Hovhaness' olarak değiştirdi ve ikinci hecede vurguladı; bu şekilde daha sonra oldukça ünlü oldu." (Nandi, 2000).

Çocukluğundan itibaren müziğe ilgi duyan Hovhaness, dört yaşındayken ilk bestesini yazmıştır. Bu bestesi, Franz Schubert'in bir şarkısından ilham alarak yazdığı erken İtalyan tarzında bir kantattır.

Hovhaness'in ailesi, onun gece geç saatlere kadar beste yapmasından dolayı kaygılanmış ve müziği meslek olarak seçmesi durumunda ileride maddi sıkıntılar yaşayabileceği endişesiyle başlangıçta küçük Hovhaness'i desteklememiştir. Besteci çocukluğunda bir süre astronomiye de ilgi göstermiş ve bu ilgisi ömrü boyunca devam etmiştir (Howard, 1983). Daha sonra Hovhaness'in ailesi oğullarının beste yapma yeteneğini desteklemiş ve bir mahalle öğretmeninden ilk piyano derslerini almasını sağlamıştır.

Besteci müzik eğitime devam ederek 14 yaşında beste yapmaya başlamıştır. Genç yaşta, vaftiz ilahileri ve Gomidas Vartabed'in kayıtları gibi erken müzik deneyimleri olmuştur. Ergenlik yıllarında bestelediği iki opera eseri, Arlington Lisesi'nde sahnelenmiştir. Bu dönemde besteci Roger Sessions da Hovhaness'in müziğine ilgi göstermiştir.

1929 yılında liseden mezun olduktan sonra Hovhaness, Tufts College'de Leo Rich Lewis ile ve New England Konservatuvarı'nda Frederick Converse ile müzik çalışmalarına devam etmiştir. 1932 yılında "Sunset Symphony" adlı eseriyle Konservatuvar'ın Samuel Endicott kompozisyon ödülünü kazanmıştır.

1934 yılı Temmuz ayında Hovhaness, ilk eşi Martha Mott Davis ile birlikte Finlandiya'ya seyahat ederek çocukluk yıllarından beri hayranlık duyduğu Jean Sibelius ile tanışmıştır. İkili, 20 yıl boyunca düzenli olarak mektuplaşmıştır. 1935 yılında, tek çocukları olan kızları Jean Christian Sibelius dünyaya gelmiştir.

Resim 1: Alan Hovhaness (1935)

Kaynak: Shirodkar, t.y.

1940 yılında, Watertown, Massachusetts'teki St. James Ermeni Apostolik Kilisesi'nin organcısı olarak çalışmaya başlayan Alan Hovhaness yaklaşık on yıl boyunca bu görevde kalmıştır. Kilisedeki görevi Ermeni kültürüne ve müziğine olan ilgisini artırmıştır.

1942 yılında, Bohuslav Martinů'nun ustalık sınıfında eğitim almak üzere Tanglewood'da bir burs kazanmıştır. Buradaki bir kompozisyon seminerinde, Hovhaness'in ilk senfonisinin kaydı çalındığı sırada, Aaron Copland'ın odada bulunan Latin Amerikalı diğer bestecilerle yüksek sesle İspanyolca konuşması, kaydın sonunda ise Leonard Bernstein'in eseri "ucuz gecekondü müziği" olarak nitelendirmesi Hovhaness'i büyük bir hayal kırıklığına uğratmıştır. Besteci bu yaşananlar neticesinde bursundan vaz geçerek Tanglewood'u terk etmiştir. Bu olayın ardından yaşadığı hayal kırıklığı ile Hovhaness birçok eserini yok etmiştir ("Alan Hovhaness", 2000).

1930'ların ve 1940'ların başında, Hovhaness'in birçok erken eserini yok ettiği bilinmektedir. Bizzat kendisi, bu süreçte en az 1000 eseri yaktığını ve bu iş için en az iki hafta harcadığını ifade etmiştir. Bu kararını, Roger Sessions'ın o dönemdeki eleştirilerine dayandırarak, müzik kariyerine yeni bir başlangıç yapmak istediğini belirtmiştir (Howard, 1983). Başka bir kaynakta ise toplam 1000 sayfayı aşan yaklaşık 500 partiyonu yok ettiğini belirtilmektedir (Gagne, 1993).

Besteci daha sonra Ermeni kültürüne ve müziğine yoğunlaşmış ve özellikle Ermeni müziğine özgü form ve üslupları kullanarak birkaç yıl boyunca çalışmalarını bu tarzda sürdürmüştür (Abramson, 2015). Bu dönemde, radikal deneysel besteci John Cage ve koreograf Martha Graham gibi diğer müzisyenler ve sanatçıların da desteğini almıştır.

1940'ların ortalarından itibaren Hovhaness, sanatçı arkadaşları Hyman Bloom ve Hermon di Giovanni ile sık sık bir araya gelerek manevi ve müzikal konuları tartışmaya başlamıştır. Üç sanatçı da Klasik Hint müziğine büyük ilgi duymaktadır ve bu dönemde Boston'a birçok ünlü Hint müzisyen getirilmesine ön ayak olmuşlardır. Yine bu süre içerisinde Hovhaness, Boston çevresinde yaşayan amatör Hint müzisyenlerinden sitar çalmayı öğrenmiştir. Bloom, Hovhaness'i Ermeni ve Kürt şarkıları söyleyen Yenovk Der Hagopian ile tanıştırmış, onun şarkıları Hovhaness'e ilham vermiştir.

Bu dönemde Hovhaness, giderek daha doğaçlama ve kesintisiz bir Bizans müzik dilini neo-barok fugal yapılarla birleştirme yolunda ilerlemiştir. Çalışmaları esnasında, aynı zamanda bir ressam ve mistik olan arkadaşı Hermon di Giovanni'nun görüşlerinden esinlenerek geliştirdiği ve "ruh mırıltısı (spirit murmur)" adını verdiği bir teknik geliştirmiştir. Bu teknikte, özellikle yaylı çalgılar gibi enstrümanlar, modal veya tam ton dizileri ile glissandi kullanarak, belirli sınırlar içinde serbestçe doğaçlama yapabiliyorlardı (Johnson, 2000). Bu yaklaşım, enstrümanların cümleleri koordinasyonsuz bir şekilde tekrarlamasını içererek, Lutoslawski'nin 1960'larda geliştirdiği "ad libitum aleatory" tekniğine benzerlik göstermekte ve bu da eserde kompleks bir ses "bulutu" oluşmasını sağlamaktadır. Hovhaness'in bu tekniği kullandığı ilk eseri "Lousadzak" olarak bilinmektedir (Alan Hovhaness List of Works, t.y.).

1940'ların ortalarında Hovhaness'in New York'taki pozisyonu, onun müziğinin destekçisi olan Ermeni göçmen topluluğu üyelerinin desteğiyle önemli ölçüde sağlamlaşmıştır. Bu destekçiler arasında Dr. Elizabeth A. Gregory, Ermeni-Amerikan piyano ve keman ikilisi Maro Ajemian ve Anahid Ajemian, ve sonrasında Columbia Records'un yöneticisi olan yapımcı George Avakian bulunmaktadır. Bu destek, Hovhaness'in müziğinin 1950'lerde MGM ve Mercury plak şirketlerinde yayımlanmasına ve onu Amerikan müzik sahnesinde önemli bir konuma yerleştirmesine yardımcı olmuştur.

Resim 2: Keman Sanatçısı Anahid Ajemian (Sağda), Piyanist Kardeşi Maro Ajemian (Solda) ve Alan Hovhaness (1940'lar)

Kaynak: Duffie, 1985

Resim 3: Ermeni-Amerikalı Piyanist Maro Ajemian (Solda) 1950'lerin ortalarına kadar yaklaşık 40 adet Hovhaness kaydı yapmış ve onu New York'un müzik çevrelerinin dikkatine sunmuştur

Kaynak: Shirodkar, t.y.

Mayıs ve Haziran 1946'da (Alan Hovhaness List of Works, t.y.) bir Ermeni ailesinin yanında yaşadığı dönemde Hovhaness, "Etchmiadzin" adlı Ermeni temalı bir opera bestelemiştir. Bahse konu opera, yerel bir Ermeni kilisesi tarafından sipariş edilmiştir.

1948 yılında Alan Hovhaness, Boston Konservatuvarı'nın öğretim kadrosuna katılmış ve 1951 yılına kadar burada ders vermiştir.

Alan Hovhaness'in önemli öğrencileri arasında şunlar bulunmaktadır:

1. Lou Harrison: Amerikalı besteci ve müzikolog
2. Gigi Gryce: Amerikalı caz müzisyeni (saksofonist ve besteci).
3. Sam Rivers: Amerikalı caz müzisyeni (saksofonist, klarnetçi ve flütçü).

Bu müzisyenler, Hovhaness'in öğrencileri olarak onun müzikal etkisinden etkilenerek kendi müzikal kariyerlerinde önemli başarılar elde etmişlerdir.

1951 yılında Alan Hovhaness, tam zamanlı bir besteci olarak New York'a taşınmış ve aynı zamanda Voice of America'da çalışmaya başlamıştır. Öncelikle Voice of America'nın Ermeni bölümü için senaryo yazarı olarak görev almış, daha sonra ise Yakın Doğu ve Transkafkasya bölgeleri için müzik direktörü, besteci ve müzik danışmanı olarak çalışmıştır.

1953 yılında Dwight D. Eisenhower'ın ABD başkanı olmasıyla birlikte, birçok çalışan gibi Hovhaness de işini kaybetmiştir. Bu dönemden sonra Ermeni müziğinden uzaklaşarak, geniş bir yelpazede muhtelif kaynaklardan faydalanmış ve yeni tarzları müziğine adapte etmeye başlamıştır. Aynı yıl içinde kompozisyon dalında Guggenheim Bursu'na layık görülmüştür.

1954 yılında Clifford Odets'in Broadway oyunu "The Flowering Peach" için müzik yazmış ve aynı yıl Martha Graham için "Ardent Song" adlı baleyi bestelemiştir. 1955 ve 1957 yıllarında Hindistan ve Güneydoğu Asya konulu iki NBC belgeselinin müziklerini hazırlamıştır. Aynı dönemde "The Living Theatre" için çeşitli eserler bestelemiştir.

1955 yılında büyük bir çıkış yakalayan Hovhaness, Leopold Stokowski yönetiminde Houston Senfoni Orkestrası ile "Symphony No. 2, Mysterious Mountain" adlı eserinin prömiyerini yaparak önemli bir başarı elde etmiştir (Smith, 1990). Aynı yıl içinde MGM Records birçok eserini kayda almış ve Howard Hanson'ın teşvikiyle, 1956 ve 1958 yılları arasında Eastman Müzik Okulu'nda yaz dönemi dersler vermiştir.

Resim 4: Alan Hovhaness Evinde Çalışırken (1950'ler)

Kaynak: Duffie, 1985

1959'dan 1963'e kadar olan dönemde Alan Hovhaness, Hindistan, Hawaii, Japonya ve Güney Kore'ye araştırma gezileri düzenlemiştir. Bu geziler sırasında bu ülkelerin eski geleneksel müziklerini incelemiş ve kendi bestelerine bu unsurları entegre etmeyi başarmıştır.

1959 ve 1960 yıllarında Hindistan'ın Madras şehrinde yaptığı "Carnatic" müziği çalışmaları, Fulbright bursu tarafından desteklenmiş ve bu süreçte 300'den fazla "Raga" toplamıştır. Madras'ta bulunduğu süre boyunca "Veena" çalmayı öğrenmiş ve Nagore'deki dergâh ziyaretinden esinlenerek Carnatic orkestrası için "Nagooran" adlı bir eser bestelemiştir. Bu eser, Madras All India Radio'nun Güney Hindistan Orkestrası tarafından seslendirilmiş ve 3 Şubat 1960'ta All-India Radio'da yayınlanmıştır. Carnatic Ragaları üzerine bir kitap için hazırlık yapmak üzere malzeme toplayarak geniş bir derleme yapmış, ancak bu kitabı tamamlayamamıştır.

Daha sonra, 1962 baharında Hawaii'de Masatoshi Shamoto ile Japon "Gagaku" müziğini keşfetmiş ve bu süreçte, "Hichiriki", "Shō" ve "Ryūteki" gibi üflemeli çalgıları çalmayı öğrenmiştir. 1962 ve 1963 yıllarında Rockefeller Vakfı bursuyla Japonya'da Masataro Togi ile "Gagaku" çalışmalarını sürdürmüştür. Japonya'dayken ayrıca "Nagauta (Kabuki) Shamisen" ve "Jōruri (Bunraku) Shamisen" gibi yerel enstrümanları da deneyimlemiştir. Japonya'da incelediği müzik türlerini tanıtmak amacıyla, 1965'te Op. 211 olarak adlandırılan "Fantasy on Japanese Woodprints" adlı bir ksilofon ve orkestra konçertosu yazmıştır (Burton, 2024).

1963'te Martha Graham için "Circe" adlı ikinci bale müziğini bestelemiştir.

Resim 5: Alan Hovhaness (Solda), New York Filarmoni Orkestrası Şefi André Kostelanetz (Sağda) ile Birlikte (1960'lar)

Kaynak: Shirodkar, t.y.

O dönemdeki eşiyle birlikte, kendi eserlerini yayınlamak gayesiyle "Poseidon Society" adlı bir plak şirketi kurmuştur. 1963 yılında ilk yayınlarını gerçekleştiren şirket, 10 yıl içinde 15 albüm daha yayınlamıştır. Boşandıktan sonra eşi bu plak şirketinin sahipliğini üstlenmiş, ancak daha sonra şirketi ve albümlerin yayın haklarını Crystal Records'a devretmiştir.

1965 yılında ABD hükümetinin sponsorluğunda bir heyetin parçası olarak SSCB'ye ve o dönem SSCB'nin parçaları olan Gürcistan ile Ermenistan'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu ziyaret, babasının kökenlerinin ait olduğu Ermenistan'a yaptığı tek ziyarettir. Erivan'da bulunan Yeghishe Charents Devlet Sanat ve Edebiyat Müzesi'ne, Ermeni liturjik müziği ile ilgili el yazmalarını bağışlamıştır.

1960'ların ortalarında Avrupa'yı turlayarak, burada birkaç yaz geçirmiş ve çoğu zaman İsviçre'de yaşamış ve çalışmıştır.

1970'lerin başında Seattle'a taşınan Hovhaness hayatının geri kalanını burada geçirmiştir. 1973 yılında Martha Graham için üçüncü ve son bale müziği olan "Myth of a Voyage"yi bestelemiş, ayrıca 1973 ile 1992 yılları arasında en az 37 yeni senfoni yazmıştır.

Hovhaness 1975 yılında büyük bir eser olan "The Rubaiyat"ı yazmıştır. Eser; İranlı şair Ömer Hayyam'ın meşhur Rubailerinin Edward FitzGerald tarafından İngilizce'ye çevrilmiş halini okuyan bir anlatıcı ile arka planda ona eşlik eden orkestra partisinden oluşmaktadır (Khayyam, t.y.)

Resim 6: Alan Hovhaness (1970'ler)

Kaynak: Duffie, 1985

Asya enstrümanlarına olan ilgisi devam eden Hovhaness, 1981 yılında Lou Harrison'un isteği üzerine Endonezya Gamelan Orkestrası için iki eser bestelemiştir. Bu eserlerin prömiyeri, Lewis & Clark College'deki Gamelan Grubu tarafından Vincent McDermott yönetiminde gerçekleştirilmiştir.

Hovhaness 22 Haziran 2000 tarihinde Seattle, Washington'da vefat etmiştir. Toplam altı evlilik yapan bestecinin altıncı eşi, coloratura soprano Hinako Fujihara Hovhaness (Watson, t.y.), ölümünden sonra bestecinin müzik yayın şirketi "Hovhaness-Fujihara"yı yönetmeye devam etmiştir ("Hovhaness", t.y.).

Alan Hovhaness'in önemli besteleri şunlardır:

- Senfoniler:
 - Symphony No. 1 Exile Symphony
 - Symphony No. 2 Mysterious Mountain
 - Symphony No. 6 Celestial Gate
 - Symphony No. 50 Mount St. Helens
 - Symphony No. 66 Hymn to Glacier Peak
- Bale Müzikleri:
 - Suite for Violin and String Orchestra (Martha Graham için)
 - Circe (Martha Graham için)
 - Myth of a Voyage (Martha Graham için)
- Orkestra ve Konçertolar:
 - Lousadzak, Op. 48, Concerto for Piano and Strings
 - Fantasy on Japanese Woodprints, Op. 211, Xylophone Concerto
 - Concerto No. 1 for Orchestra
- Koro ve Vokal Müzik:
 - Magnificat for Chorus and Orchestra
 - Mysterious Mountain for Chorus and Orchestra

- Alleluia and Fugue, Op. 40
- Oda Müziği:
 - Suite for Harp, Op. 83
 - String Quartet No. 4, Op. 22
 - Trio for Violin, Cello, and Piano
- Solo Enstrümanlar için:
 - Sonata for Harp
 - Suite for Solo Cello, Op. 193
 - Fantasy for Solo Piano

Alan Hovhaness'in besteleri, ilk olarak 1956 yılında Willard Maas tarafından yönetilen "Narcissus" isimli filmde olmak üzere pek çok film ve belgeselde yer almıştır.

Ayrıca besteci hakkında; "Alan Hovhaness" (1984, Yönetmen: Jean Walkinshaw), "Whalesong" (1986, Yönetmen: Barbara Willis Sweete), "Verdehr Trio: Bir Orta Yolun Oluşumu" (1990, Yönetmen: Lisa Lorraine Whiting) ve "Alan Hovhaness'e Saygı" (2006, Yönetmen: Alexan Zakyan) adlı belgesel filmler çekilmiştir.

Hovhaness, 1951'de Ulusal Sanat ve Edebiyat Enstitüsü'ne kabul edilmiştir. Ayrıca besteci 1958'de Rochester Üniversitesi'nden, 1959'da Bates College'dan ve 1987'de Boston Konservatuvarı'ndan fahri doktora dereceleri almıştır.

Ermeni kilise müziğinden aldığı ilham, Orta Çağ ve Rönesans polifonisine olan sevgisi, Uzak Doğu müzik geleneklerine olan ömürlük tutkusu ve doğa ile astronomiye duyduğu sonsuz hayranlık, Hovhaness'in bestecilik tarzını şekillendirmiştir. Besteci Doğu ve Batı müzik kültürleri arasında dikkat çekici bir sentez elde etmiş ve geliştirmiştir. 20. yüzyılın ana akım müziğini neredeyse hiç önemsemeyen Hovhaness'in eserlerinde geçmişten gelen mistisizmin etkileri ağır basmaktadır (Johnson, 2000).

Hovhaness'in besteleri, eserlerin isimlerinden de anlaşılacağı gibi, birçok egzotik ritmik, melodik ve enstrümantal kaynağa dayanmaktadır. Tarzı genellikle modal olup, ritmik olarak karmaşıktır, ancak lirik bir ifadeye sahiptir ve uyumu geri planda tutmaktadır (Britannica, 2024). Onun sonsuz tınılarla örülmüş melodilerinde, dağlar, nehirler, ormanlar, yıldızlar gibi insanı çevreleyen doğal oluşumların sesleri ve çağrışımları yankılanmaktadır (Johnson, 2000).

Alan Hovhaness'in notaları, ses kayıtları, fotoğrafları ve yazışmalarını içeren arşiv, Harvard Üniversitesi, Washington Üniversitesi, Washington, D.C.'deki Kongre Kütüphanesi, Arlington, Massachusetts'teki Ermeni Kültürel Vakfı ve Ermenistan'ın Erivan Şehir Müzesi'nde bulunmaktadır.

Solo Viyola İçin "Chahagir" Op.56a

Alan Hovhaness erken gençlik yıllarından itibaren Orta çağ ayin müzikleri ve halk ezgilerine ilgi duymuştur. Ud ve kanun gibi Ortadoğu telli çalgılarının yanı sıra Japon Gagaku müziklerinde kullanılan obua ve flütler gibi üflemeli çalgılara meraklıdır. Özellikle de Ermeni duduk çalgısı en sevdiği stillindedir. Geçmişi çok eskilere dayanan duduk yaygın olarak "dam" sesi olarak adlandırılan ve bir sesin uzun uzun çaldığı ikinci bir duduk eşliğinde çalınır (Kiremitçi, t.y.). Duduk sesi gibi meditatif sesleri sevmekte ve eserlerinde de bu stile gerek melodik gerekse enstrümantal olarak sıklıkla yer vermektedir.

1940 yılında kilisede orgcu olarak çalışmaya başladığı sıralarda Ermeni kilise müziğine ilgi duymaya başladığı döneminin bir ürünü olan ve tek viyola eseri olan chahagir kelimesinin anlamı "Meşale Taşıyan/ Meşale Taşıyıcısı"dır. Ermeni mirasını ve belirgin biçimde Ortadoğu stilini yansıtmaktadır. Besteci yapıtın tamamında tonaliteye karşı modaliteyi tercih etmiş ve modal nota dağarcığının bölgesel bütünlüğünü kullanarak açık ve etkili bir büyük yapı şekillendirmiştir. Final kesitinde diatonik bir dorian modunun geliştirilerek sunulduğu melodik materyal dönüştürülerek duyurulmaktadır. Bitişin tonal olması ile Picardy üçlüsü² benzeri bir etki yaratır (Kastelle, 2015).

Viyolanın en derin ve kalın telinin büyük ve görkemli bir zemin etkisiyle eserin modal merkezini oluşturduğu görülmektedir. Baştan itibaren tek bir crescendo hem dinamik hem de kullanılan teller aracılığıyla ve genişleme ile yayılır.

² Minör tondaki eserin büyük majör üçlü akor ile sona erişine verilen isim.

CHAHAGIR
For Viola Solo

Duration: 4:11 minutes

Alan Hovhannes
(op.56a)

Slow, mysterious (♩ = 58)

Örnek 1: Alan Hovhannes'in Op.56a Solo Viyola İçin Chahagir Adlı Eseri 1-26.Ölçüler Arası
Kaynak: Drawkward10, t.y.

Eser yavaş ve gizemli ifadesi ile hafif bir pianissimo nüansla baslar. Açılış temasının meditatif bir karakterde sunulduğu ve paralel beşli akorlarla duyduğumuz bu başlangıçta sakin ve az miktarda yay kullanılması kolaylık sağlar. Sol elde beşli akorların çalınımında parmak yerleşimi entonasyon açısından önemlidir. Baskın olmayan bir crescendonun yapılması akorların net duyurulabilmesi ve armonik yürüyüşün belli edilmesini kolaylaştırır. 1'inci ve 26'nci ölçüler arası en kalın iki tel üzerinde çeşitli pozisyonlar kullanılarak rahatlıkla çalınabilir. Burada duate seçiminde yorumcu son derece özgür hareket edebilir. Legato yay kullanımının hiç kesintiye uğramadan sürdürülmesi lirik ifadenin korunması için oldukça önemlidir.

Örnek 2: Alan Hovhannes'in Op.56a Solo Viyola İçin Chahagir Adlı Eseri 23-46. Ölçüler Arası
Kaynak: Drawkward10, t.y.

27'nci ölçüde başlayan melodik materyal eserin ikinci temasını seremonik bir stilde sunmaktadır. Bu kesitte ritim önceki temaya nazaran daha istikrarlı tutularak yoğun sonoriteli ve görkemli bir hava yaratılmalıdır. Burada özellikle akorların alt süsleme notalarının çabuk geçmeden ve yeterince uzatılarak çalınması üst notalarla

arasındaki dengeyi sağlamak açısından önemlidir. Böylece 46'ncı ölçüye kadar varan armonik ilerleyişin gösterilmesi sağlanır.

Besteci eserin bazı yerlerinde her iki fikri iç içe geçirerek kullansa da ayrı ayrı kendilerine özgü ifadelerinin fazlaca benzeştirilmeden muhafaza edilmesi önemlidir. Her ne kadar biri diğerinin içine serpiştirilmiş olsa da bu farklı figürlerin birbirine karışmadan ayrı kalmasını sağlamak gerekmektedir.

Eserin en başından itibaren genel dinamiğin yükselişi planlı ve kontrollü olmalıdır. Finalde en güçlü forte nüansa varılması gerektiğinden, fiziksel enerjiyi ve duygusal yoğunluğu dengeli bir biçimde iletmeye dikkat edilmelidir.

SONUÇ

Alan Hovhaness, 20'nci Yüzyıl müziğinin; çağının ötesinde, alışılmışın dışında ve yenilikçi olarak tanımlayabileceğimiz bestecilerinden biridir. Özellikle; Ortadoğu ve Asya kültürlerine ait çalgılara olan ilgisi ve bu çalgıları yapıtlarında kullanması, ayrıca yazdığı eserlerin stil, formları ve melodilerinin çeşitliliği ile makamsal müziğe yakınlığı bu tanımlamayı desteklemektedir.

Viyola çalgısının orkestra ve oda müziklerindeki rolünden sıyrılıp solo kimliğiyle varoluşu ve ön plana çıkışı 1900'lerin başlarına rastlamaktadır. Çağın bestecilerinin yeni sesler ve müzikal ifadeler arayışında olduğu bir dönemde viyolaya olan ilgi de önemli düzeyde artmıştır. Özellikle İngiliz ve Amerikalı besteciler viyola için pek çok yeni eser yazmış ve bu açıdan viyola çalma sanatına da çok değerli yenilikler ve katkılar sağlamışlardır.

Alan Hovhaness'in solo viyola için yazdığı "chahagir" adlı eseri günümüzde viyola yorumcuları tarafından bilinen ve sıklıkla seslendirilen bir eserdir. Viyolanın ses rengi, kullanım kapasitesi, ritmik serbestiye izin verışı ve melodik öğeleriyle tam anlamıyla bir solo eserdir. Buna rağmen gerek yaratıcısı gerekse eser hakkında bilgi ve yorumlanması üzerine sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu bağlamda yapılan çalışmanın yarar sağlayacak bir kaynak oluşturması hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

Abramson, M. E. (2015). *Alan Hovhaness's Armenian period: The functional use of melody in a non-harmonic context* (Yayımlanmamış doktora tezi). Whitman College.

Alan Hovhaness; Prolific Composer (2000). *LA Times*. <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2000-jun-23-me-43961-story.html>, (Erişim Tarihi: 11.05.2024).

Berkofsky, M. (2010). *An interview with Jack Johnston*. Wayback Machine.

Britannica (2024). Alan Hovhaness, American Composer. <https://www.britannica.com/biography/Alan-Hovhaness> (Erişim Tarihi: 09.07.2024).

Burton, A. (2024). Hovhaness: Symphony No. 22 (City of Light); Exile Symphony; Bagatelle No. 1; Bagatelle No. 2; Bagatelle No. 3; Bagatelle No. 4; Fantasy on Japanese Woodprints; Prayer of St Gregory; String Quartet No. 4". *BBC Music Magazine*.

Drawkward10 (t.y.). Hovhaness: Chahagir For Solo Viola. <https://www.scribd.com/document/76443646/Hovhaness-chahagir-for-Solo-Viola>, (Erişim Tarihi: 09.07.2024).

Duffie, B. (1985). Alan Hovhaness. <http://www.bruceduffie.com/hovx.html> (Erişim Tarihi: 09.07.2024).

Gagne, C. (1993). *Soundpieces 2: Interviews with American Composers Metuchen*. NJ: Scarecrow Press.

Hovannes (t.y.). *Unabridged Dictionary*. <https://www.dictionary.com/browse/hovhaness>. (Erişim Tarihi: 10.07.2024).

Hovhaness, A. (2024). List of works by opus number. https://www.hovhaness.com/hovhaness_works.html (04.06.2024)

Howard, R. (1983). Hovhaness Interview: Seattle 1983. https://www.hovhaness.com/Interview_Howard.html (Erişim Tarihi: 11.05.2024).

Johnson, B. (2000). Alan Hovhaness- American composer synthesising music from east and west. <https://www.theguardian.com/news/2000/jun/28/guardianobituaries2>, (Erişim Tarihi: 09.07.2024).

Johnston, L. (1984). Alan Hovhaness: An interview with a master composer. *The Arlington (MA) Advocate, and The Armenian Mirror-Spectator*, 52(1), 2843.

Kastelle, A. G. (2015). *Modal integrity* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Wesleyan University.

- Khayyam, O. (t.y.). Musical Works Based on the Rubaiyat. <https://iranicaonline.org/articles/khayyam-omar-musical-works-rubaiyat>, (Erişim Tarihi: 21.06.2024).
- Kiremitci, A. P. (t.y.). Barok Obua. *Konservatoryum*, 191-206.
- Nandi, J. (2000). *Unconventional Wisdom: A Memoir*. California: Berkeley.
- Shirodkar, M. (t.y.). Alan Hovhaness Biographical Summary. <https://www.hovhaness.com/hovhaness-biography.html>, (Erişim Tarihi: 11.06.2024).
- Smith, W. A. (1990). *The Mystery of Leopold Stokowski*. Fairleigh Dickinson University Press.
- Watson, B. (t.y.). Hovannes, Hinako-Obituary. <https://bonneywatson.com/obituary/hinako-hovhaness/>, (Erişim Tarihi: 10.07.2024).